

landsche volk, dat die eenheid door historische verwickelingen verloren is gegaan en moeilijk in vollen omvang zal worden herkegen. Wij vinden daar geen doekjes om en wij durven dat hier openlijk uit te spreken, omdat het ons niet te doen is om het oprichten van luchtkasteelen en omdat wij te nuchter zijn van aard, ondanks al ons enthousiasme en onze warme bezieling, om ons dood te vechten tegen windmolens. Het is nu eenmaal een onweerlegbaar feit, dat de verhouding in ons land eeuwen lang bepaald zijn geworden door godsdienstige tegenstellingen, terwijl de complicaties in de laatste eeuw nog vergroot werden door het optreden van groepen, voor wie géén religie meer uitgangspunt van handelen was. Generaties zijn opgegroeid, die nooit iets anders gezien hebben dan deze tweespalt. Wij waren daar zoo aan gewend geraakt, dat wij in de meening gingen verkeerden, dat deze toestand de natuurlijke was, of dat wij in ieder geval het geloof in eenige toenadering waren kwijt geraakt. Eenheid behoorde voor iedereen à priori tot de ongerijmdheden. Wij leefden in hokken. Wij werkten in hokken en wij speelden in hokken. Wij voelden ons alleen in onze hokken thuis.

Maar dat neemt niet weg, — en wij voelen ons verplicht hier met klem op te wijzen —, dat deze feitelijkheid niet natuurlijk, neen tegen-natuurlijk is. En dat neemt niet weg, dat wij niet verantwoord zijn met het hoofd in den schoot te leggen en alleen maar genoegen te nemen met wat samenwerking over de hoofden van de breede massa heeft; maar dat wij moreel gedwongen zijn te streven naar de vernieuwing van de directe samenbundeling van heel het volk, zoover als dit maar eenigszins mogelijk is, al kost dit nog zooveel tact en begrip. Want dat is de meest gezonde, de meest ideale toestand, omdat het de meest natuurlijke is.

Omdat wij niet erop uit zijn een nationaal-socialistische schijneenheid te tooveren, die volkomen voos en zinloos is, aarzelen wij niet te be-kennen, dat sommige tegenstellingen in ons volk zoo fundamenteel zijn, dat een volkomen samengaan in alles en op alle levensgebieden een onmogelijkheid lijkt, zoodat het eenheidsideaal in zijn vollen omvang voor het Nederlandsche volk onbereikbaar is. Op het gebied van den geest spreekt het levensinzicht zoo'n beslissend woord, dat bij de gegeven zeer uiteenlopende visies van *volledige* overeenstemming en eenheid van optreden geen sprake kan zijn. Maar ontslaat ons dit van de plicht een poging te doen, om althans die scheidsmuren in onze volksgemeenschap te slechten, die ook maar eenigszins neergehaald kunnen worden? Wanneer het ideaal in zijn vollen omvang buiten ons bereik ligt, moet dan toch niet alles worden gedaan om tenminste een deel ervan te veroveren? Er zijn levensgebieden genoeg, waarop niets aan onze volmaakte broederschap belemmerend in den weg hoeft te staan.

En nu heeft ons de oorlogstijd zeker reeds dit als winst opgeleverd, dat wij de rotsvaste overtuiging hebben verworven, dat er in den boezem van ons volk een eenheid kan groeien, die ver uitgaat boven wat wij in het verleden in dit opzicht gekend hebben. Het gezamenlijk gedragen leed heeft reeds vele geesten gezuiverd. Velen hebben

met ons reeds ontdekt, dat wij in wezen veel dichter-bij elkaar stonden dan het uiterlijk leek en dat het vooral een verkeerde geestesinstelling, een diep ingevreten wantrouwen was, waardoor wij ver van elkaar verwijderd bleven. Velen zijn reeds met ons over dat valsche gevoel heengekomen en hebben met vreugde in het hart ontdekt, dat in wederzijdsch vertrouwen gemakkelijke grondslagen kunnen worden gevonden, waarop zoo niet allen, dan toch zeer velen van ons gezamenlijk een nieuw vaderland kunnen opbouwen, schooner dan het ooit was. In de beginselen van het Evangelie hebben vele katholieken en protestanten een voldoende basis gevonden, om elkaar de hand te reiken en met elkaar samen te gaan. De erkenning van deze beginselen als een positieve waarde in het Nederlandsche volksleven kon vele christenen tot samenwerking met zgn. humanisten doen besluiten. Waarlijk, de groote massa van ons volk is door de eenheidsgedachte in deze jaren van gezamenlijk leed, gezamenlijke beleediging en gezamenlijke verguizing sterker aangegrepen dan dit wellicht in eeuwen het geval is geweest.

Het zou een aanfluiting zijn van ons gezond inzicht, wanneer wij deze historische groei moedwillig in den weg gingen staan. Het zou van onverantwoordelijkheid tegenover het nageslacht getuigen, wanneer wij deze opnieuw verkregen wezenlijke waarden en deze gelukkige verworvenheden weer verloren lieten gaan.

Integendeel. Wij zien het als een historische taak voor de eenheid van ons volk op de bres te gaan staan en deze te verwezenlijken, zoover als dit menselijkerwijs mogelijk is. Wij zien in dit een historisch uur, waarop alle krachten voor het behoud en de verdieping onzer nationale eenheid moeten worden ingespannen. Wij willen daarom trachten ook bij al onze vroegere tegenstrevers het zoo noodzakelijke vertrouwen te wekken, om gezamenlijk in liefde en met erkenning der menselijke waardigheid aan den bouw te werken van een nieuwe samenleving, waarin eindelijk de sociale rechtvaardigheid zal heerschen, waar de wereld reeds zoo lang behoefte aan heeft en waarvoor velen reeds zoo hevig hebben geleden. Want verspelen wij nu onze kans, dan verspelen wij haar misschien voor goed, tot groote schade van ons nationale leven.

Het is derhalve begrijpelijk, dat onze teleurstelling groot was, toen de eerste daden in den nieuwen tijd op organisatorisch gebied, die blijkbaar reeds noodzakelijk waren vóór de algeheele bevrijding van ons land, den schijn hadden met de veranderde verhoudingen te weinig rekening te willen houden. Dat deze eerste schreden uitgingen van de vroegere vakbonden, is op zich zelf belangrijk, maar voor onze zienswijze overigens tamelijk bijzakelijk. Het hadden even goed bij voorbeeld de sportorganisaties kunnen zijn. Om het wie, ging het niet, en zelfs niet om het waarheen. Wij lieten deels reeds verleden week scherp uitkomen, — en het zij ten overvloede hier nog eens uitdrukkelijk gezegd —, dat wij het diepste respect hebben voor allen, die zich vroeger in den socialen strijd met heel hun persoon hebben ingezet in de voorste linies; en dat wij het vele door hun vroegere strijdvormen bereikte,

het goede dat zij de arbeidersklasse hebben bevochten, erkennen als prachtige resultaten. Wij hebben bovendien geen moment eraan getwijfeld, dat deze zelfde menschen nu evenals vroeger wilden blijven zwoegen voor hetzelfde ideaal: een rechtvaardige, menschaardige samenleving. Maar wel vragen wij ons af, of hun eerste daden in den nieuwen tijd voldoende beantwoorden aan den nieuwen, in en door den oorlog gegroeiden geest.

Tempora mutantur et nos in illa. Het is een reeds zeer oude wijsheid. Tijden veranderen en wij groeien met hen mee. Wij zijn kinderen van onzen tijd, van onzen eigen tijd. Wij dienen met beide voeten te staan in den tijd, waarin wij leven. Wij moeten derhalve voortdurend blijven zoeken naar nieuwe vormen in het maatschappelijke leven, wanneer de evolutie in de gedachtenwereld der menschen de oude onbruikbaar heeft gemaakt.

En die vormen is 't groote strijdpunt. Niet het weer opleven der vroegere verbonden vor zich zelf, niet het wie en het waarheen, maar het hoe, de wijze waarop: daar gaat het om. De weg waarlangs het gemeenschappelijk ideaal het best en het snelst kan worden bereikt: dat is voor het moment het cardinale. En dat is een aangelegenheid, die om het precedent dat door wordt geschapen de heele maatschappelijke structuur raakt. Wij meenen daarom, dat ook wij, buitenstaanders op organisatorisch gebied, maar toch met hart en ziel meelevend met den socialen kamp, het recht hebben ons standpunt te bepalen met betrekking tot de wegen, die nu voor-

al in arbeiderskringen worden gezocht. Dat heeft met inmenging in de interne aangelegenheden der arbeiders niets te maken.

Op dit belangrijke en voor de toekomst wellicht beslissende punt der nieuwe vormen loopen nu onze standpunten uiteen. Want wij kunnen naar onze eerlijke overtuiging op dit zuiver zakelijke terrein met zijn zuiver materiele belangen geen beslissende hindernis zien, theoretisch noch praktisch, die ons eenheidsideaal in den weg treedt. Wij meenen hier derhalve te mogen streven naar volkomen samengaan met alle goede vaderlanders. Het vormen van federatieve besturen is zeker een belangrijke stap in de nieuwe richting, die wij wenschen, maar wij gelooven niet, dat het de laatste mag zijn. Wij blijven hopen dat de verantwoordelijke leiders zullen inzien, dat op het beslissende moment geen halt mag worden gemaakt. En wij meenen dat wij met het uitspreken dezer verwachtingen de tolk zijn van de overgrote meerderheid van ons volk.

„Reeds vóór 1939 hebben velen een groote omwenteling gewenscht. Zij zal er komen, misschien niet zonder veel moeite, doch laten wij onze kansen niet zelf bederven.” Zoo schreef de Maastrichtsche wet-houder van Sociale Werken pas in Veritas.

Inderdaad, een omwenteling zal er komen, of wij het prettig vinden of niet. Het hangt niet van ons af, wanneer zij er zal komen, want zij zal nu komen. Maar wij kunnen er wel iets aan doen, hóé zij er zal komen. Laten wij onze kansen niet zelf bederven J. TANS.

WIJ EN ONZE ZEEMACHT

„Zegt u maar: meneer,” glimlacht Luitenant ter zee La Rive als wij ons aan hem voorstellen en, zijn breed-gouden biesen en vele onderscheidingen beschouwend even aarzelen vanwege de titel-tuur. Wij waren de laatste jaren immers gedwongen bij elk ongewenscht contact met de fielen der mofische weermacht 'e goochelen met titels als Oberst-dit en Ober-dat.

Zegt u maar: meneer! Ook wij glimlachen om onze verlegenheid en zeggen: meneer! terwijl wij de haast tengere en schier schuchtere figuur van het Hoofd van den Marine-voorlichtingdienst monstereen. Zijn gelaat is ietwat donker, als dat van onze visschers donker is ook zijn haar, maar uit den plooi van zijn lippen spreekt ernst, zijn oogen getuigen van vastberadenheid, uit zijn gebaar lezen wij soepelheid en innerlijke kracht. Wij bestudeeren hem, en denken: ja, dit is het type van den eerlijke, moedige maar ook edele Nederlander, het type van den Nederlandschen zeeman.

En als zeeman, als lid van de Kon. Ned. zeemacht heeft hij ons komen opzoeken. Neen niet om groot te doen, niet om te pronken met heldendaden en niet om te decreteren. Maar om heel sober en heel in het kort onze nieuwsgierigheid en (hier in Limburg veelvuldige) onwetendheid omtrent den strijd van dit „roemrijk gedeelte onzer dappere Nederlandsche natie” te komen voldoen en op te heffen.

Hij kijkt zacht en peinzend voor zich uit als hij heel, heel sober verhaalt over den torpedootjager Isaac Sweers: in de bewuste Meidagen '40 lag hij onafgebouwd in onze haven, door dappere mariniers mee naar Engeland gesleept met Engelsche hulp daar afgebouwd, oogste in korten tijd veel roem en sympathie, en werd in de Middellandsche zee tot zinken gebracht.

En wij luisteren gespannen toe als hij verder vertelt over den flotilleleider Jacob van Heemskerk, over den luchtkruiser H. M. Tromp, over de mijnenvegers en de convooien over de onderzeeërs en de motortorpedobooten, over hun aandeel in de invasie, over den slag in de Java-zee. „Ja, de moed van onze jongens is groot, hun geest prachtig” zegt hij. „De samenwerking?” Hij ziet plots naar ons op. Wij begrijpen, en wij schamen ons zoo'n

beetje om onze vraag, wij die onze paar weken vrijheid besmeuren met onwilligheid en oneenigheid, met laksheid en gekanker. Maar de „meneer” is psycholoog genoeg om ons glimlachend op te beuren met het verhaal van een Limburger, een der Limburgers bij de K.N.M., namelijk van den kwartiermeester De Vet, die door zijn moed de Militaire Willemsorde verwierf. En nadat hij ons dan nog verteld heeft wat dat wil zeggen kunnen ook wij weer glimlachen, denkend aan al de dapperen uit onze eigen stad, uit onze eigen provincie. Indië! „Weet u”, zijn agent is een tikje Engelsch, „het Jappenregiem in ons arme maar schoone Indië is met geen pen te beschrijven. Hier was het erg. Maar in Indië is het veel, veel erger. Vooral voor de daar aanwezige Europeanen. Die drukken ze zooveel en zoo diep mogelijk in den modder. U begrijpt dus wel dat het zoo tegenover onze landgenooten als tegenover de in-landers, een eereplicht van ons is...” Wij begrijpen. En de ervaring heeft ons geleerd dat het zelfs een kwestie van levensbelang is dat wij Indië helpen, zoo snel en zoo goed mogelijk. Dit mógen wij niet overlaten aan onze bondgenooten! En daarom moet na de bevrijding van ons land zoo snel mogelijk een land-, zee- en luchtmacht opgebouwd worden. De kerne daarvan moeten zoo spoedig mogelijk gelegd.

Wij vragen of hij gelooft dat voldoende oorlogsvrijwilligers zich zullen melden. En weer staart hij ons aan met iets tintelends in zijn oogen. En dat „iets”, dat is zijn trots als Nederlander als vrije Nederlander, die weet dat ook wij hetzelfde moeten voelen, Nederland en Indië, dat is één! Indië vecht voor ons, wij vechten voor Indië. Onze driekleur waait weer over alle zeeën, heeft weer de sympathie van alle vrienden, is weer de vrees van alle vijanden, precies als vroeger in de Gouden Eeuw. Doorman, die naam is een symbool geworden. Het symbool van onzen moed het symbool van onze vrijheidsdrift, het symbool van onzen trouw aan volk en aan Oranje!

En al sprekende, stort hij in ons iets over van het vuur dat hem bezielt, van 't vuur dat al onze jongens op zee iederen dag opnieuw de bezieling geeft die noodig is om hun taak tot een glorieus einde te brengen. L. M.